

Особливе місце займають питання виділення об'єктів обліку операційних витрат для формування інформаційної бази їх калькулювання з метою оптимізації. Це вимагає, з одного боку, поглибленого дослідження складу операційних витрат і розробки на цій основі номенклатури витрат, що дозволяє організувати облік операційних витрат по стадіях технологічного процесу, а з іншого боку, організації здійснення аналізу цих витрат шляхом розробки методичних і технічних способів його проведення.

В умовах ринкової економіки виникає проблема не стільки у визначенні витрат, їхньому розподілі за об'єктами та забезпеченні мінімізації, скільки в управлінні ними в умовах конкуренції і визнання доцільності та досягнення необхідної їхньої прибутковості. Завдання полягає не у їхній мінімізації, а в досягненні такого рівня, за яким їх визнають споживачі та які приносять відповідний прибуток виробникам. Мета аналізу операційних витрат діяльності підприємства полягає в інформаційному забезпеченні та всебічній оцінці досягнутих результатів, їхній оптимізації та обґрунтуванні управлінських рішень щодо подальшої раціоналізації. Для досягнення цієї мети проводять аналіз на основі принципів системного, комплексного та кібернетичного підходів до аналізу економіки.

Економічна значимість питань обліку й аналізу витрат операційної діяльності підприємств харчової промисловості обумовлює підвищений інтерес до вирішення зазначених проблем.

Література

1. Мачулка О.І. Облік та аналіз витрат: управлінський аспект / О.І. Мачулка // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – №8. – С. 30-34.
2. Несвет В.І. Місце витрат у системі економічних категорій підприємства / В.І. Несвет // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – №6. – С. 221-223.
3. Турило А.М. Уточнення сутності поняття «операційних витрати» і їхньої економічної оцінки на підприємстві / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, Н.М. Цуцурук // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №11(41). – С. 132-136.

Роман ВОЛОШИН

Тернопільського національного економічного університету

АГРАРНІ КЛАСТЕРИ В УКРАЇНІ: СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ЇХ ФОРМУВАННЯ

Розвиток аграрного сектора України тривалий час був спрямований на дезінтеграцію. Організаційно-правові трансформації призвели до створення на базі колективних сільськогосподарських підприємств господарюючих структур так званого ринкового типу: господарських товариств, приватних підприємств та фермерських господарств. При цьому, в більшості випадків на базі одного підприємства було створено декілька нових, а значна частина сільськогосподарських угідь та майна виділялася пайовикам. В результаті такого перерозподілу власності окрім руйнування цілісних майнових та

виробничих комплексів було зруйновано виробничо-господарські зв'язки не лише між ланками колективних підприємств, але й між ними та іншими суб'єктами зовнішнього середовища – переробними підприємствами, постачальниками, посередниками тощо.

На сьогодні, в теорії та практиці аграрного сектору переважають процеси протилежного спрямування – відбувається формальна та неформальна інтеграція сільськогосподарських товаровиробників як за горизонтальними, так і за вертикальними зв'язками. Таке об'єднання відбувається переважно поза межами державної аграрної політики в рамках так званих агрохолдингів. Низький рівень урегульованості таких процесів обумовлює існування ряду негативних аспектів, що проявляються вкупі із суттєвим ростом продуктивності та ефективності діяльності інтегрованих форм господарювання – скорочення кількості зайнятих в агровиробництві, погіршення екології, зростання соціальної напруги на селі тощо.

Як альтернативний варіант інтеграції сільськогосподарських виробників все більшої актуальності набуває кластерна форма взаємодії, яка розглядається як об'єднання аграрних формувань, переробних, посередницьких, фінансово-кредитних та постачальницьких підприємства, а також, наукових установ та органів державної влади з метою узгодження їхньої діяльності. Основною відмінністю кластерного об'єднання від традиційних форм агропромислової інтеграції є його фундаментальна основа, що передбачає якісно нові відносини між елементами кластера, спрямовані на усвідомлення потенціалу від спільної узгодженої діяльності, так званого синергічного ефекту, який виникає на стику різних секторів економіки чи технологічних особливостей виробництва [1].

Зважаючи на відносну новизну кластерних моделей в межах аграрного сектору, а також на відсутність успішного практичного досвіду їх впровадження в сільському господарстві, значної актуальності набуває визначення стримуючих факторів та проблем. Оцінюючи джерела їх виникнення та напрями вирішення, нами було виділено такі групи проблем:

1. Нормативно-правові:

- відсутність окремого закону що врегульовує процеси створення та функціонування кластерів;
- відсутність мотиваційного механізму створення кластерів;
- низький рівень кластерної ініціативи в регіонах і, відповідно, потреба у формуванні громадських та / чи адміністративних ініціативних груп по створенні кластера;

2. Організаційні:

- слабкий розвиток кооперації між господарюючими суб'єктами;
- існуючий рівень інтеграції та концентрації на ринку продовольства та потенційне перешкоджання розвитку кластерів з боку сформованих та діючих господарських структур, зокрема агрохолдингів;
- складність формування продуктивної взаємодії між елементами кластерів зважаючи на відсутність досвіду спільної та узгодженої діяльності;

3. Економічні:

– нерівномірний розвиток, розбалансованість господарюючих суб'єктів, що проявляється у різному рівні технологічної оснащеності та інноваційному розвитку;

– проблеми, пов'язані із потребою переорієнтації окремих підприємств;

– олігопсонічний характер ринку, відповідно до чого, навіть в межах кластера аграрні підприємства можуть мати меншу ринкову силу;

– зношеність основних засобів та проблеми, пов'язані із залученням ресурсів;

4. Культурно-історичні:

– відсутність досвіду діяльності в межах кластера та, відповідно, розуміння сутності його принципів;

– недовіра між потенційними учасниками кластера, обумовлена відсутністю продуктивної співпраці.

Таким чином, на сьогодні аграрний кластер виступає альтернативою існуючим процесам. Він характеризується значно більшим потенціалом, ніж існуючі форми взаємодії, проте, зважаючи на наявні обставини, формування аграрних кластерів в Україні стримується наявністю цілого комплексу проблем.

Література

1. Волошин Р.В. Теоретичні засади кластеризації аграрного сектору економіки [Електронний ресурс] / Р.В. Волошин // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – Випуск № 2 (12).

2. Організація управління аграрною економікою: моногр. / М.Ф. Кропивко, В.П. Немчук, В.В. Россоха та ін.; за ред. М. Ф. Кропивка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – С. 295-316.

3. Саблук П.Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П.Т. Саблук, М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 3-12.

Богдан ГЕВКО

Тернопільський національний економічний університет

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПОНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В СФЕРІ ЖКГ

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) України є одним із найбільш енерговитратних серед галузей народного господарства. Проведені нами дослідження [1] показали, що лише для освітлення місць загального користування мешканцями мікрорайону міста Тернополя витрачається близько 350 тис. кВт. електроенергії. Це приводить до зростання навантаження на внутрішньобудинкові електромережі та збільшення квартплати мешканців будинків. Крім цього забезпечення мешканців електроенергією залежить від генеруючих компаній (монополістів) і зовнішніх умов (пошкодження ліній електропередач, енергоустаткування). Перспективним напрямом, який здатний забезпечити споживачів електроенергією, є застосування поновлюваних джерел